

ΣΥΛΛΟΓΗ ΒΕΝΕΤΙΚΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΗΛΙΑ ΜΗΝΙΑΤΗ
(1696-1710)

Συμπληρώθηκαν πρόπερσι τριακόσια χρόνια από τη γέννηση του μεγάλου διδασκάλου του γένους 'Ηλία Μηνιάτη (1669-1714), που τόσα πολλά προσέφερε στην 'Εκκλησία και στην παιδεία του έθνους. Μικρό μνημόσυνο στη μνήμη του Κεφαλλονίτη Ιεράρχη είναι ή δημοσίευση των παρακάτω ανέκδοτων έγγραφων, που άφορούν στη δράση του στην Κέρκυρα, στη Βενετία και στην Πελοπόννησο¹. Τα έγγραφα αυτά μιλοῦν από μόνα τους για τις μεγάλες ύπηρεσίες που ό Μηνιάτης προσέφερε στα μέρη αυτά τα δύσκολα εκείνα χρόνια. Μιλοῦν ακόμη για την εκτίμηση που έτρεφαν πρὸς τὸν άνδρα οί βενετικές αρχές των μερών αυτών, αλλά και για την αγάπη και τὸ σεβασμὸ των 'Ελλήνων στὸ πρόσωπο του άκούραστου Ιεράρχη.

Τὰ ἐκδιδόμενα έγγραφα τὰ χώρισα σὲ δύο ἐνότητες. 'Η πρώτη ἀναφέρεται στη σχετική διαδικασία, με τήν ὅποια παραχωρήθηκε στὸν 'Ηλία Μηνιάτη ή κάρπωση των εισοδημάτων τῆς μονῆς του Σωτήρος στὰ Πετάσσονα Κερκύρας. Είναι μιὰ σειρά εγγράφων, ἀνάμεσα στὰ ὅποια και μιὰ ἐπιστολή του ίδιου του Μηνιάτη, που χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸ 1696 ὡς τὸ 1698². Στὴν ἴδια ἐνότητα παραθέτω και τρία έγγραφα ἀπὸ τὴ δράση του στη Βενετία³.

'Η δεύτερη ἐνότητα ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο έγγραφα που σχετίζονται με τὴ δράση του λόγιου Ιεράρχη στην Πελοπόννησο. Χρονολογοῦνται και τὰ δύο τὸν Νοέμβρη του 1710. Στὸ πρῶτο γίνεται λόγος για τὴν ἐκλογή του ἀπὸ τοὺς 'Ελληνες των Καλαβρύτων ὡς ἐπισκόπου Κερνίτσης και ὡς διδασκάλου των παιδιῶν τῆς περιοχῆς. Στὸ δεύτερο ὁ Προβλεπτής Loredan μιλεῖ για τὴν ἐκλογή αὐτὴ σὲ ἀναφορὰ του πρὸς τὸν Δόγη τῆς Βενετίας⁴.

---

1. Συγκεντρωμένη βιβλιογραφία για τὸν 'Ηλία Μηνιάτη βλ. Χ. Γ. ΠΑΤΡΙΝΕΑΝ, 'Ηλιὰς, Μηνιάτης, ΘΗΕ 6 (1965) 37.

2. Τα έγγραφα αυτά βρίσκονται στὰ Κρατικά Βενετικά 'Αρχεῖα (A.S.V.) στη σειρά Senato Mar, filza 744.

3. Τα έγγραφα που ἀφοροῦν στη δράση του στη Βενετία, και μάλιστα μέσα στὸν κύκλο τῆς 'Αδελφότητας των 'Ελλήνων, βρίσκονται στὰ 'Αρχεῖα του 'Ελληνικοῦ 'Ινστιτούτου Βενετίας, Reg. 195.

4. Στὰ Βενετικά 'Αρχεῖα βρίσκονται και τὰ έγγραφα για τὴν ἐκλογή του Μηνιάτη ὡς

Τὰ ἔγγραφα δείχνουν παράλληλα καὶ τὴ διαδικασία μιᾶς τέτοιας κάρπω-
σης εἰσοδημάτων δημοσίας μονῆς τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, καὶ ἀκόμη τὸ πνεῦμα τῆς
ἐποχῆς στὴ βενετικὴ Πελοπόννησο κατὰ τὴν περίοδο 1685-1715. Τὴ διπλωμα-
τικὴ ἔκδοση κάθε ἐγγράφου ἀκολουθοῦν σχόλια.

Α'

1. Ἀπόφαση τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτῆ Ἀντωνίου Molin

1696 Μαΐου 1, Κέρκυρα

Π ε ρ ί λ η ψ η.-- Σὲ ἔγγραφό του πρὸς τὸν Δόγη τῆς Βενετίας ὁ Γενικὸς
Προβλεπτῆς Ἀντώνιος Molin προτείνει, γιὰ τὴν πλήρωση τῆς κενῆς θέσης
τοῦ νεμομένου τὰ εἰσοδήματα τῆς μονῆς τοῦ Σωτήρος τῆς Κερκύρας, τὸν Ἡ-
λία Μηνιάτη, σὲ ἀντικατάσταση τοῦ Ἀνθίμου Τσάκη ποὺ πέθανε. Στὴν ἀπό-
φασή του ὀδηγήθηκε ἀπὸ τὴν ἐκτίμηση τῆς ὅλης δράσης τοῦ Μηνιάτη ὡς ἱε-
ρωμένου καὶ ὡς διδασκάλου στὴν Κέρκυρα. Μιὰ εὐνοϊκὴ ἀπόφαση τῆς Γερουσίας
στὴν πρότασή του θὰ ἔκαμε τὸν Μηνιάτη πιδ ἀφοσιωμένον στὸ ἔργο του.

Πρωτότυπο (Archivio di Stato di Venezia - Senato Mar, filza 744, χωρὶς ἀρίθμηση).

Λευκὸ χαρτί, διαστάσεων 0,28×0,20. Μονόφυλλο. Τὸ κείμενο γραμμένο μὲ φαῖα με-
λάνη στὸ α', α'. Τὸ ἔγγραφο διατηρεῖται σὲ καλὴ κατάσταση. Μικρὴ ὀπή στὸ κέντρο τοῦ
ἐγγράφου. Ἡ ὑπογραφή τοῦ Molin ἰδιόγραφη, ἐνῶ ἀριστερὰ ἀπὸ τὴν ὑπογραφή διακρίνουμε
τὴ σφραγίδα τοῦ ἴδιου.

Noi Antonio Molin Prov(vedito)r Gen(era)l Inqu(isitor) delle Isole
e Conquiste.

Nato l'incontro di dover provvedere d'Officiatore alla chiesa di S.
Salvatore ³ detto Petassona pub(lic)o juspatronato per la morte del
Rev(erendo) sacromona ⁴co Anthimo Zacchi, che la possedeva è nostra
particular mi ⁵ra di farlo con la scielta di persona, che dotata di virtù
e ⁶ probità de costumi possa corrisponder al bisogno di quella cura
⁷ et al servitio del Signor Iddio. Il Rev(erend)o D. Elia Mignati sequendo
⁸ con zelo questa carica hà reso abbondanti testimonii d'ardore Re-
li ⁹gioso, non solo nell' assistenza spirituale all' occorenze della Squa ¹⁰dra
nell' esercizio delle Predicationi adempito dà lui con intiera ¹¹ dottrina,
e con perfetione d'esempio. A questi requisiti non hà ¹² mancato d'a-
giunger quelli d'un merito distinto in alcune congiunture ¹³ di pub(li)co

ἐπισκόπου Κερνίτης, βλ. σειρά Senato, Proveditori da Terra e da Mar (Lettere, Prov.
in Morea), φάκ. 854.

servitio, nelle qualli habbiamo esatto un ¹⁴impiego frutuoso e fedele, cosi che à tali motivi di sue bene¹⁵merenze della sua esemplarità, et à gratificat(io)ne di questa fedeli¹⁶(ssi)ma Città, che se ne porta efficace, riverente preghiera e ¹⁷suplica, con la scrittura presentata dai sindici della ¹⁸medesima. Veniamo in deliberatione d'investirlo vita du¹⁹rante nell'officiatura e possesso di essa chiesa con gli obli²⁰ghi, conditioni emolumenti rendite e benefitii goduti ²¹dà suoi Precessori ben certi che nell'aministratione ²²della medesima sia per far maggiormente risplendere ²³la devotione del suo animo e l'aplicatione ²⁴suo à gloria e servitio del Signor Dio.

²⁵ In quorum fide

²⁶ Corfù li primo Maggio 1696

²⁷ Ant(on)io Molin

²⁸ Fabio Lio

²⁹ Seg(reta)rio

ΣΧΟΛΙΑ

Ὁ Γενικὸς Προβλεπτής Ἀντώνιος Molin ¹, ποὺ ἐκεῖνα τὰ χρόνια ἔδρευε στὴν Κέρκυρα, εἶχε ξεχωριστὴ συμπάθεια στὸν Μηνιάτη, γι' αὐτὸ καὶ τοῦ εἶχε ἀναθέσει τὴν ἐκπαίδευση τῶν παιδιῶν του καθὼς καὶ τῶν ἀνεψιῶν του ². Ἐπειδὴ ὁ Μηνιάτης ἀντιμετώπιζε διάφορες οἰκονομικὲς ἀνάγκες ³, ὁ Molin ἔκρινε καλὸ νὰ εἰσηγηθῆ στὴ Βενετικὴ Γερουσία τὴν παραχώρηση τῶν εἰσοδημάτων τῆς μονῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ⁴, ποὺ βρίσκεται στὸ χωριὸ Περιβόλι. Τῆς μονῆς αὐτῆς τὰ εἰσοδήματα καρπωνόταν ὡς ἐκεῖνο τὸ ἔτος (1696) ὁ Ἄνθιμος Τσάκης ⁵.

1. Βλ. A. S. V., M. BARBARO, *Arbori de Patrii Veneti*, τόμ. V, φ. 233^r. Γιὰ τὴ δράση τοῦ Molin ἐκεῖνα τὰ χρόνια βλ. Π. ΧΙΩΤΟΥ, Ἱστορικὰ Ἀπομνημονεύματα Ἑπτανήσου, Κέρκυρα 1863, τόμ. Γ', σ. 315.

2. ΗΛ. ΤΣΙΤΣΕΛΗ, *Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα*, τόμ. Α', Ἀθήνα 1904, σ. 458.

3. Βλ. σχόλια ἐγγρ. 6, σ. 325, σημ. 4.

4. Γιὰ τὴ μονὴ αὐτὴ βλ. καὶ ΗΛ. ΤΣΙΤΣΕΛΗ, ὁ.π., σ. 459, σημ. 1. Ὁ ΣΠ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Ἱστορία τῆς Ἑκκλησίας τῆς Κερκύρας ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ νῦν, Κέρκυρα 1920, σ. 229, δὲν τὴν ἀναφέρει στὸν κατάλογο τῶν μονῶν τοῦ χωριοῦ Περιβόλι. Ἀναφέρει ὅμως κάποια μονὴ Παντοκράτορος, ποὺ κατὰ τὸ σχετικὸ σημεῖωμά του δὲν σώζεται σήμερα. Μήπως πρέπει νὰ ταυτίσουμε τίς δύο αὐτὲς μονὲς σὲ μία, τὴ μονὴ δηλ. τοῦ Σωτῆρος;

5. Γιὰ τὸν ἱερομόναχο Τσάκη γνωρίζουμε μόνο πὼς ἀπὸ τὸ 1662 διεκδικοῦσε τὴν κάρπωση εἰσοδημάτων μονῶν τῆς Κερκύρας, βλ. Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ, Νέαι εἰδήσεις περὶ Κρητῶν ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς Βενετίας, Κρ. Χρ. 2 (1948) 292. Ἡ οἰκογένεια Τσάκη βρίσκεται στὸν κατάλογο τῶν εὐγενῶν τῆς Κερκύρας, βλ. πρόχειρα E. LEGRAND, BH 17. s.: 2, 294.

2. Ἐγγραφο τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Κερκύρας

1696 Μαΐου 1, Κέρκυρα

Π ε ρ ί λ η ψ η.—Οἱ Ἕλληνες τῆς Κερκύρας, διὰ μέσου τῶν ἀρχόντων τους, ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἀντώνιο Molin νὰ δοθοῦν τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Σωτῆρος Κερκύρας στὸν Ἡλία Μηνιάτη, ἀφοῦ πέθανε ὁ Ἀνθιμος Τσάκης, ποὺ εἶχε προηγουμένως τὴν ἐπικαρπία. Ἡ παράκληση αὐτὴ τῶν ἀρχόντων τῆς Κερκύρας γίνεται μὲ γνώμονα τὴν ὑπηρεσίαν ποὺ προσφέρει ὁ Μηνιάτης στὸν ὀρθόδοξο λαὸ καθὼς καὶ στὴν ἐκπαίδευση τῆς νεολαίας τοῦ νησιοῦ. Ἡ βενετικὴ ἐπιδοκιμασία γιὰ τὴν παραχώρηση τῆς μονῆς στὸν Μηνιάτη θὰ εἶναι μιὰ εὐεργεσία πρὸς τὸ λαὸ τῆς Κερκύρας.

Ἐπίγραφο (Archivio di Stato di Venezia - Senato Mar, filza 744, χωρὶς ἀριθμηση).

Λευκὸ χαρτί, διαστ. 0,29×0,20. Τὸ κείμενο γραμμένο μὲ μαύρη μελάνη στὸ α', α'. Τὸ ἔγγραφο διατηρεῖται σὲ καλὴ κατάσταση. Δεύτερο ἀντίγραφο στὸ Ἑλληνικὸ Ἰνστιτούτο Βενετίας, Παλ. Ἀρχεῖο, Reg. 186.

Copia tratta dalla filza tenuta in Se(gretar)ia del Ecc(ellentissi)mo et Illustrissimo Signor Antonio ^{|2} Molin Proveditor Gen(era)l Inquisitor delle quatro Isole in Levante.

^{|3} 1696 li primo Maggio S.N. pre(senta)ta dalli Sp(etabil)i Sindici della sp(etabil)e Com(muni)^{|4}tà di Corfù in mano del P(rovedit)or Gene(ral) Inqu(isitor) Molin instando.

^{|5} Ill(ustrissi)mo et Ecc(ellentissi)mo Signor Pr(ovedi)tor General Inq(uisitor).

^{|6} Il Pr(incip)e e Sere(nissi)mo dator supremo delle gratie nella distribu(tio)ne delle ^{|7} Chiese di publico ragg(io)ne esistenti sopra quest'isola prefferi^{|8}scce con suoi sovrani decreti i terrieri a forestieri. ^{|9} Questa gratia come riconosce per centro la nostra consolat(io)^{|10}ne cosi hora che resta vacante la Chiesa del Salva^{|11}tor nostro detto Petassona per essere ultimamen^{|12}te mancato di vita il rev(eren)do Anthimo Zanchi, ch'era nella mede^{|13}ma investito dalla publica munificenza nasce occasione a ^{|14} questa patria di bramare l'investitura della me^{|15}dema al reverendo Elia Mignati, Maestro e Predicator ri^{|16}pieno di religiosi sentimenti e soprapieno di quante ^{|17}scienze professato li più celebri Università. Questo non ^{|18} è Corfioto è pero suditto di S. Serenità ma ch'è ^{|19} noi preme bramarlo più di ogni altro per essere in ^{|20}comparabilmente ornato nell' idioma greco e latino che ^{|21} si potremo goder bella sorte di viderlo investito in ^{|22} detta Chiesa potrano i nostri figlioli

haver con tal |²³ occ(asio)ne e con aprirli scuola un padre nell'educatione e |²⁴ nella virtù d'un beneficio più grato non sano pre|²⁵tendere i nostri desiderii. Molto preme al nostro privato stato e non |²⁶ conferisce poco al publico questo profitto. Si pr(esen)ta per|²⁷tanto questa Com(mu)nità fidelissima tutta humile e divota inanti la sua |²⁸ gloriosa Porpore col mezzo di noi suoi sindici ossequiotissimi servi |²⁹ della sua grandezza et implora appreso i passati favori anche questa |³⁰ escrescenza dalle sue gratie perchè si degni appreso le beneme|³¹renze di detto religioso anche per tal nostro riverentissimo ricorso haver |³² la bontà d'investirlo in detta Chiesa che tanto speriamo per gli |³³ affeti suacenati; che come obbligo eternamente una benemerita |³⁴ Communità cosi rendita sempre più sonoro ribombo della Glori|³⁵osa Reggenza dell'E.V. Le qualità del soggetto sino certamente cosi |³⁶ degni ch'à proporli alla sua sovranamente ci pare più tosto beneme|³⁷renze ch'ardire. Si compiacerà per tanto S.E. di conso|³⁸lare questa nostra premura e se cosi li pare porla osse|³⁹quiamo a piedi di Vostra Serenità sicuri che sarà considerata con |⁴⁰ la solita antica amorosità generosa. Gratie

|⁴¹ Angelo Capodistria sindaco

|⁴² P. Antonio Capello sindaco

|⁴³ Zuanne Richi, Dottor, sindaco

ΣΧΟΛΙΑ

Οἱ σύνδικοι τῆς Κερκύρας ¹ ἐκφράζουσι μὲ τὴν ἐπιστολὴν τοὺς αὐτῆς, ποὺ ἐπισυνάπτεται στὴν προηγούμενη τοῦ Α. Molin ², τὰ αἰσθηματὰ τοὺς, ἀλλὰ

1. Οἱ σύνδικοι τῆς Κερκύρας εἶναι ὁ Ang. Capodistria, ὁ Ant. Capello καὶ ὁ Zuanne Richi. Καὶ οἱ τρεῖς ἀνήκουν, ὅπως εἶναι φυσικό, στὸ ἀρχοντολόγιο τῆς Κερκύρας, βλ. πρόχειρα γι' αὐτοὺς Ε. LEGRAND, ὁ.π., σ. 293. Τὴν οἰκογένεια Ρίτζη τὴ συναντοῦμε στὸν ἴδιον αἰῶνα στὴν Ἀθήνα, τὴν Πελοπόννησο καὶ τὴ Βενετία. Γιὰ τοὺς δασκάλους τῆς ἀθηναϊκῆς οἰκογένειας Ρίτζη, βλ. ΤΡ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΔΟΥ, Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Ἀθήναι 1936, τόμ. Α', σ. 236, πρβ. J. SPON - G. WHEELER, Voyage d'Italie, Dalmatie, Grèce et du Levant faites ...années 1675 et 1676, Lyon 1678, σ. 152. Γιὰ τὴν παρουσία της στὴν Πελοπόννησο βλ. Ἑλληνικὸ Ἰνστ. Βενετίας, Παλαιὸ Ἀρχεῖο, Reg. 768, ὅπου ὑπογράφει κάποιος Βενιζέλος Ρίτζης σὲ ἔγγραφο γιὰ μισθοδοσίαν τοῦ γνωστοῦ διδασκάλου Βαβατενῆ. Γιὰ τὴν ἐγκατάστασίν τους στὴν Βενετία τὸν 17ο αἰῶνα βλ. Ἑλλ. Ἰνστ. Βενετ., Reg. 190, φ. 98^v, 99^r κ.ά., Τέλος γιὰ τὴν παρουσία καὶ τὴν ἐγκατάστασίν της κατὰ τὸν 18ο αἰῶνα στὴν Ἰταλία (περιφ. Βενετίας), βλ. A.S.V., Riformatori dello Studio di Padova, φάκ. 99. Γιὰ τοὺς συνδίκους στὰ Ἐφτάνησα βλ. ΕΡΜΑΝΝΟΥ ΛΟΥΝΤΖΗ, Περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἐπτανήσου ἐπὶ Βενετῶν, Ἀθήναι 1856, σ. 27 κ.έ.

2. Βλ. ἔργρ. 1, στ. 17-19.

καὶ τὰ αἰσθήματα ὄλων τῶν Ἑλλήνων τῆς Κέρκυρας γιὰ τὸ ἔργο ποῦ προσφέρει στὸ νησί τους ὁ Μηνιάτης ὡς διδάσκαλος τῶν παιδιῶν τους καὶ ὡς ἱεροκήρυκας τῆς κοινότητος. «Ὀλη ἡ ἐπιστολὴ εἶναι ἕνας δίκαιος ἔπαινος γιὰ τὸν μεγάλο ἱεράρχη. Παντοῦ γίνεται λόγος γιὰ τὴ μόρφωσή του, «professato li più celebri Università», καὶ γιὰ τὴν κατάρτισή του στὰ ἑλληνικὰ καὶ στὰ λατινικὰ. Ἄλλὰ ὁ Μηνιάτης, ὅπως εἶναι γνωστό, σπούδασε μόνο στὸ Φλαγγινικὸ καὶ δὲν ἔκαμε ἀνώτερες πανεπιστημιακὲς σπουδές¹. Στὸ τέλος καὶ ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἐπιστολῆς τους — ἡ παράκλησή τους πρὸς τὸν Δόγγη γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τῆς πρότασης τοῦ Ἄντων. Molin². Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ τῶν συνδίκων τῆς Κερκύρας ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Δόγγη Silvestro Valier, πνευματικὸ φίλο τῆς Ἑλλάδας³.

3. Ἐπικύρωση ἀπὸ τὸν Προβλεπτὴ Vendramin

1696 Μαΐου 9, Κέρκυρα

Π ε ρ ἰ λ η ψ η.— Ὁ Προβλεπτὴς Ἄνδρέας Vendramin, ὡς ὑπεύθυνος διοικητὴς τοῦ νησιοῦ, ἐπικυρώνει τὴν ἀπόφαση γιὰ τὴν παραχώρηση στὸν Ἡλία Μηνιάτη τῶν εἰσοδημάτων τῆς μονῆς τοῦ Σωτῆρος στὰ Πετάσωνα.

Πρωτότυπο (Archivio di Stato di Venezia, Senato Mar, filza 744).

¹Υποκίτρινο χαρτί, διαστ. 0,29×0,30. Μονόφυλλο. Τὸ κείμενο γραμμένο μὲ φινὰ μελάνι στὸ α'. Τὸ ἔγγραφο διατηρεῖται σὲ καλὴ κατάσταση. Ἡ ὑπογραφή τοῦ Vendramin αὐτογραφή, ἐνῶ δίπλα ἀπὸ τὴν ὑπογραφή τοῦ Vendramin ἡ σφραγίδα του.

Noi And(re)a Vend(rami)n Prov(edito)r e Capit(ani)o di Corfù.

!² Essendo stato eletto per officiatatura della chiesa del Redentor

!³Nostro à Petassona posta à Leftimo pub(lico) jus!⁴patronato il Reverendo D. Elia Mignati, commettiamo però !⁵ à chi occorrece à dover alla vista del pre(sente) !⁶ consequir al sopradetto Mignati investito come !⁷ so-

1. Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ, Θωμᾶς Φλαγγίνης καὶ ὁ μικρὸς Ἑλληνομνημῶν, Ἀθήναι 1939, σ. 110-111. Στὸ Φλαγγινικὸ ὁ Μηνιάτης, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποφοίτησή του, διετέλεσε καὶ διευθυντὴς κατὰ τὸ ἔτος 1689-1690.

2. Γράφει λοιπὸν ἐσφαλμένα ὁ βιογράφος του ΑΝΘ. ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ, Βιογραφίαι τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς νήσου Κεφαλληνίας, Βενετία 1843, σ. 42, καὶ ὅσοι τὸν ἀκολούθησαν (Σάθας, Παπαδόπουλος-Βρετὸς κ.ἄ.), ὅτι οἱ Κερκυραῖοι παραχώρησαν τὰ εἰσοδήματα πλούσιου μοναστηριοῦ στὸν Ἡλία Μηνιάτη.

3. Γιὰ τὸν Βενετὸ αὐτὸν διανοοῦμενο καὶ πολιτικὸ ἡγέτη, ποῦ διετέλεσε καὶ διευθυντὴς τῆς Βιβλιοθήκης Βησσαρίωνος, βλ. Ν. ΚΟΜΝΕΝΙ ΠΑΠΑΔΟΠΟΛΙ, Historia Gymnasii Patavini, Venezia 1726, τόμος α', σ. 28-29. Στὸν ἴδιον οἱ μαθητὲς τοῦ Φλαγγινιανοῦ Φροντιστηρίου τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἀφιέρωσαν καὶ διάφορα στιχογραφήματά τους στὴ συλλογὴ τους «Graeciae Obsequia Senatu Veneto», βλ. Ε. ΛΕΓΡΑΝΔ, BH 18. s.: 1,132-3, ἀρ. 104.

pra tutti li parimenti, libri, argenti, et altro chi |⁸ vi fosse, per che dal medemo venghi goduta; et |⁹ officiata con maggior zelo, imponendo pari(men)te |¹⁰ à tutti li coloni, e contributorii riconoscerlo |¹¹ per tale contribuendogli tutti li proventi, et |¹² altro spitante alla chiesa stessa, tanto |¹³ resterà inviolabilmente esseq(ui)to in pena a |¹⁴ Nostro Ar(bi-tri)o.

In quo(rum) (fide)

|¹⁵ Datta li 9 Magg(i)o 1696 S.N.

|¹⁶ And(re)a Vendramin Pr(oveditor) e ca(pitan)io.

|¹⁷ Antonio Perazzo

|¹⁸ Seg(retari)o

ΣΧΟΛΙΑ

Τὴν πρόταση τοῦ Γενικοῦ Διοικητῆ δέχεται καὶ ὁ Προβλεπτὴς τῆς Κέρκυρας Ἄνδρᾶς Vendramin, ποὺ ἀναγνωρίζει τὴν κυριότητα στὸν Ἡλία Μηνιατῆ ὄλων τῶν περουσικῶν στοιχείων τοῦ μοναστηριοῦ, ἀμφίων, βιβλίων, ἀσημικῶν κτλ.¹

4. Ἀνακοίνωση στὸ χωριὸ Περιβόλι

1696 Μαΐου 1, Κέρκυρα

Π ε ρ ί λ η ψ η.—Γιὰ νὰ λάβουν γνώση οἱ χωρικοὶ τῆς περιοχῆς τῆς μονῆς τοῦ Σωτήρος ὅτι ἡ κάρπωση τῆς μονῆς περιέρχεται στὸν Ἡλία Μηνιατῆ, διαλαλήθηκε μὲ κήρυκα στὴ μέση τοῦ χωριοῦ.

Πρωτότυπο (Archivio di Stato di Venezia - Senato Mar, filza 744, χωρὶς ἀρίθμηση).

Ὑποκίτρινο χαρτί, διαστ. 0,28×0,20. Μονόφυλλο. Τὸ κείμενο γραμμένο μὲ ἔντονη μελάνη στὸ α'. Τὸ ἔγγραφο διατηρεῖται σὲ καλὴ κατάσταση.

Ἐμῖς ἡ γεροτες του χωριου Περιβοληου Νικαος Μιαρις Αρο²νις Κουλουρης θεοροτας το παρο ματατο το εκηρωξαμε |³ ηστη μεση του χωριου μας οστε να γνωριζουν το γηερομο |⁴ναχο Μηνατη σα νηκοκηρη ηστο μοναστηρη του με |⁵γαλου Σοτηρους Πετασονοι κε τουτο δινουμε ισον

|⁶ αχ'αζ' I Μαγιου - κα -

1. Καὶ τὸ ἔγγραφο αὐτὸ ἐπισυνάπτεται στὴν ἐπιστολὴ τοῦ Ἄντων. Molin μαζί μὲ τὰ ἄλλα δικαιολογητικά.

ΣΧΟΛΙΑ

Γιὰ τὸ χωριὸ Περιβόλι, βλ. ΗΛ. ΤΣΙΤΣΕΛΗ, ὁ.π., σ. 459, σημ. 1.

5. Ἔγγραφο τοῦ A. Vendramin στὸν Δόγη

Ἐχρονολόγητο

Περίληψη.—Σὲ ἔγγραφό του στὸν Δόγη τῆς Βενετίας ὁ Ἄνδρ. Vendramin, Προβλεπτῆς Κερκύρας παλαιότερα, μιλεῖ γιὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ Ἡλία Μηνιατή, στὸν ὁποῖο δόθηκε ἀπὸ τὸν Γενικὸ Προβλεπτῆ Molin ἡ κάρπωση τῶν εἰσοδημάτων τῆς μονῆς τοῦ Σωτῆρος. Σκοπὸς τοῦ ἐγγράφου εἶναι νὰ ἐπισπευσθῇ ἀπὸ τὴ βενετικὴ Γερουσία ἡ ψήφιση τοῦ τελικοῦ διατάγματος, μὲ τὸ ὁποῖο θὰ δίνεται ὀριστικὰ ἡ μονὴ στὸν Ἡλία Μηνιατή, ἀφοῦ δὲν ἐκκρεμοῦν πιὰ οἱ αἰτήσεις τῶν ἱερομονάχων Παπαδάτου καὶ Ρόζα, ποὺ τὴν διεκδικοῦσαν. Μιὰ τέτοια παραχώρηση στὸν Μηνιατή, γράφει ὁ Vendramin, θὰ ἱκανοποιοῦσε τὸ λαϊκὸ αἶσθημα.

Πρωτότυπο (Archivio di Stato di Venezia, Senato Mar, filza 744, χωρὶς ἀρίθμηση).

Ἐποχίτρινο χαρτί, διαστ. 0,28×0,19. Μονόφυλλο. Τὸ κείμενο γραμμένον μὲ φαιὰ μελάνη στὸ α'. Τὸ ἔγγραφο διατηρεῖται σὲ καλὴ κατάσταση.

Serenissimo Principe,

|² Humiliato à piedi della Serenità Vostra dal padre D. Elia Mignati una divotissima me|³moriale supplica per l'approvazione del decreto del Ecc(ellentissi)mo Signor Proveditor Genera(l)e |⁴ dell'Isole in vigor del quale resta egli investito nella Chiesa di S. Salvator detta |⁵ di Petasona publico juspatronato nell'Isola di Corfù. Incaricato io ultimo |⁶ ritornato di Proveditore dà quella Isola di Corfù à doverse esporre l'umilissime mie informazioni |⁷ dico: che attrovandosi nell'Isola di Corfù la sopranominata Chiesa vacante |⁸ per la morte del Reverendo Anthimo Zonchi ch'era investito precedentemente |⁹ al Padre Mignati supplicante conosciuto dà quell'Università di Religiosi co|¹⁰stumi dello stesso, et l'Orna(men)to delle scienze che l'accompagnano si è volonta |¹¹ riamente persuasa di ricorrere à quell'Ecc(ellentissi)mo Generale supplicandolo di concedere |¹² di essa Chiesa l'investitura allo stesso Reverendo Mignati. Esaminata dà |¹³ S.E. la probità de costumi il merito distinto che nelle congiunture di publico |¹⁴ servitio lo rende meritevole annuendo alla riverente supplicatione dell'Uni|¹⁵versità come da terminatione primo Maggio 1696 concorse à consolare esso Reverendo |¹⁶ Mignati investendolo di essa Chiesa di lui vita durante

con le condizioni |¹⁷ et emolumenti ad essa spettanti. Havendo io all' hora destinato per grazia |¹⁸ della serenità Vostra al governo di quell'Isola ordinato il possesso sotto li |¹⁹ 9 Maggio stesso esecutivo della Isola sudetta. Restò questo divertito |²⁰ dà due aspettative l'una del P(adre) Ambrosio Papadato dà Corfù l'altra |²¹ del P(adre) Meletio Rosa di Candia, mà adempitosi all'una coll'investitura |²² del Papadato sequita l'anno trascorso nella Chiesa di S. Giannopulo, |²³ juspadronato publico situata nel borgo di Manducchio come si vede da terminatione |²⁴ di quel Registro 8 Sette(bre) 1697. Fù con remozione 19 Giugno |²⁵scaduto dal Reverendo Rosa levato l'ostacolo alla supplicata confer-
 mazione |²⁶ dal detto Reverendo Mignati. Implora egli la grazia da Vostra Serenità per |²⁷ l'approvazione. Obbedendo però delle riverite commisarii di V(ostra) S(ereni)tà humilmente |²⁸ l'espongo la serie delle cose conoscendo il detto Padre Mignati degno d'essa |²⁹ grazia supplicata non meno per il merito che l'accompagna che per li |³⁰ sentimenti di Religione e prerogative di Virtù da quali egli ne restà |³¹ così sodisfazione di quelli popoli intieramente adorato. Grazie.

|³² Andrea Vendramino Proveditor e |³³ Capitanio di Corfù di mano proprio con juramento.

ΣΧΟΛΙΑ

Ὁ Vendramin φαίνεται πὼς ἤρθε στὴ Βενετία καὶ ἐρωτήθηκε ἀπὸ τὴ Γερουσία ὡς μόνος ὑπεύθυνος γιὰ τὸ θέμα Μηνιάτη, ἐπειδὴ διετέλεσε Προβλεπτής τῆς Κερκύρας¹. Σὲ ἔγγραφὸ τοῦ λοιπὸν πρὸς τὸν Δόγη² δίνει πληροφορίες σχετικὲς μὲ τὴν ἐπικαρπία τῆς μονῆς³ ἀπὸ τὸν Μηνιάτη, τὸν ὅποιον ἐγκωμιάζει γιὰ τὶς σημαντικὲς ὑπηρεσίες ποὺ προσφέρει στὴν Κέρκυρα. Σύμ-

1. Βλ. ἔγγρ. ἀριθ. 3.

2. Τὸ ἔγγραφο εἶναι ἀχρονολόγητο. Ὅτι ὁ Vendramin ἤρθε στὴ Βενετία φαίνεται καὶ ἀπὸ τοὺς στ. 5, io ultimo ritornato di Proveditore da quella Isola... Βλ. στ. 24, come si vede da terminazione di quel registro 8 Settembre 1697, ἀπ' ὅπου προκύπτει ὅτι τὸ ἔγγραφο συντάχθηκε μετὰ τὸν Σεπτέμβρη τοῦ 1697.

3. Γιὰ τὸ θεσμὸ τῆς Investitura πρέπει νὰ σημειώσουμε πὼς καὶ ἄλλοι Ἕλληνες τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἔτυχαν ἀπὸ τὴν Βενετικὴ Δημοκρατία τοῦ εὐεργετήματος αὐτοῦ. Γιὰ παράδειγμα θὰ ἀναφέρουμε τὴν περίπτωσιν τοῦ Γεράσιμου Βλάχου καὶ τοῦ Φιλοθέου Σκούφου-βλ. Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ, Νέαι εἰδήσεις περὶ Κρητῶν, σ. 292 ἢ τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἀλοῦσιου Γραδενίγου καὶ τοῦ Νικοδήμου Καροφυλλάτου, βλ. Μ. Ι. ΜΑΝΟΥΣΑΚΑ, Ἀλοῦσιος - Ἀμβρόσιος Γραδενίγος, Ε.Μ.Α. (1955) 129 καὶ 139 κ.έ. Γιὰ τὸ θεσμὸ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς ἱστορίας τοῦ δικαίου, βλ. Ν. Ι. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ, Τιμαριωτισμὸς ἐν Ἑπτανήσῳ ἐπὶ Βενετοκρατίας, Πρακτικὰ Γ' Πανελληνίου Συνεδρίου, Ἀθήνα 1969, τόμ. 2, σ. 155-195.

φωνα μὲ τὴ γνώμη τοῦ Vendramin, ἡ ἐπικύρωση τῆς πρότασης τοῦ Molin δὲν ἀντιμετωπίζει τώρα ἐμπόδια, γιατί οἱ δύο ἄλλοι διεκδικητές, Ἄμβρ. Παπαδάτος¹ ἀπὸ τὴν Κέρκυρα καὶ Μελέτιος Ρόζας², ἔπαψαν νὰ τὴ διεκδικοῦν· ὁ ἓνας ἔλαβε τὴν ἐπικαρπία τοῦ μοναστηριοῦ τοῦ Ἁγίου Γιαννοπούλου καὶ ὁ ἄλλος, ὁ Ρόζας, παραιτήθηκε ἀπὸ τὴ διεκδίκησή του. Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ ζήριζε νὰ συμπληρώσουμε πὼς ὁ Ρόζας διετέλεσε παλαιότερα ὑφιστάμενος τοῦ Μηνιάτη στὸ Φλαγγινιανό· τὴ χρονιά δηλ. ποῦ ἦταν διευθυντὴς ὁ Μηνιάτης (1689-1690) ὁ Ρόζας ἦταν Ἐπόπτης, φύλαξ, τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς Φλαγγίνης³.

6. Ἐγγραφο τοῦ Ἡλία Μηνιάτη στὸν Δόγη

Ἀχρονολόγητο

Π ε ρ ἰ λ η ψ η.— Ὁ Ἡλίας Μηνιάτης, ἀπευθυνόμενος στὸν Δόγη τῆς Βενετίας, γράφει ὅτι παρακάλεσε νὰ τοῦ δοθῇ ἡ ἐπικαρπία τῆς μονῆς τοῦ Σωτήρος τῆς Κερκύρας, ἀφοῦ ἦταν ἐγκατεστημένος ἐκεῖ, κηρύττει τὸν θεῖο λόγο καὶ διδάσκει τοὺς νέους. Στὴν παράκλησή του ἔχει, λέει, τὴν ὑποστήριξη τῶν ἀρχόντων τοῦ νησιοῦ ποῦ ἐξετίμησαν τὶς ὑπηρεσίες του καθὼς καὶ τὴ συναίνεση τοῦ τότε Γεν. Προβλεπτῆ γιὰ τὴν παραχώρηση τῆς μονῆς. Παρ' ὅλα αὐτά, ἂν καὶ πέρασαν δύο χρόνια, ἡ βενετικὴ Γερουσία δὲν ἐψήφισε ἀκόμη τὸ τελικὸ διάταγμα, γιατί ἐκκρεμοῦσαν δύο αἰτήσεις τῶν ἱερωμένων Ἄμβροσιου Παπαδάτου καὶ Μελετίου Ρόζα, οἱ ὁποῖοι διεκδικοῦσαν τὴν κάρπωση τῆς μονῆς. Τακτοποιήθηκαν ὁμοῦς στὸ τέλος καὶ οἱ δύο, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Μηνιάτης πα-

1. Γιὰ τὸν ἱερομόναχο Ἄμβρ. Παπαδάτο δὲν βρέθηκαν στοιχεῖα. Γιὰ τὸ μοναστήρι, τοῦ ὁποίου ἔλαβε τὰ εἰσοδήματα, βλ. Ση. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Ἱστορία τῆς ἐκκλησίας τῆς Κερκύρας, σ. 220.

2. Γιὰ τὸν Μελέτιο Ρόζα ὑπάρχει στὸ Παλαιὸ Ἀρχεῖο τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βενετίας, Reg. 186, εἰδικὸς φάκελος, ἀπὸ ὅπου προκύπτει πὼς ἀπὸ τὸ 1692 ὑπῆρχε ἀπόφαση τῆς Βενετίας νὰ παραχωρηθῇ σ' αὐτὸν τὸ πρῶτο μοναστήρι ποῦ θὰ ἔμενε χωρὶς ἡγούμενο, ὡς ἀνταμοιβὴ γιὰ τὶς ὑπηρεσίες ποῦ εἶχαν προσφέρει ὁ πατέρας καὶ ὁ θεῖος τοῦ Ρόζα κατὰ τὸν Κρητικὸ πόλεμο (1645-1669). Ἀπὸ αἰτήσεις τοῦ Ρόζα μαθαίνουμε πὼς μικρὸ παιδί ἔφυγε ἀπὸ τὴν Κρήτη καὶ ἦρθε στὴ Βενετία, ὅπου, ἀφοῦ δὲν κατόρθωσε νὰ ἐκλεγῇ ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, πέρασε μεγάλο μέρος τῆς ζωῆς του ὡς Ἐπόπτης τῆς Σχολῆς Φλαγγίνης. Στὸν ἴδιο φάκελο τοῦ Ἑλλ. Ἰνστιτούτου βρίσκονται ἐπίσης πολλὰ ἀντίγραφα μὲ παρόμοιες αἰτήσεις ἱερωμένων γιὰ τὴν ἐπικαρπία μονῶν. Ἀναφέρουμε τὸν Γεράσιμο Βλάχο, τὸν ἀνεψιὸ τοῦ Ἀρσένιο Καλλοῦδη, τὸν Μελέτιο Παπαδόπουλο.

3. Ὁ Ρόζας ἦταν ἐπόπτης στὴν Φλαγγίνειο, Σχολὴ ἀπὸ τὸ 1680 ὡς τὸ 1700, βλ. A.S.V., Proveditori agli Ospitali (διαχείριση διαθήκης Θωμᾶ Φλαγγίνης), φάκ. 165. Χαρακτηριστικὸ εἶναι ὅτι στίς 30 Ἰανουαρίου 1694 ὁ Ρόζας συνέπεσε νὰ εἶναι συνυποψήφιος τοῦ πατέρα τοῦ Μηνιάτη, Φραγκίσκου, γιὰ τὴ θέση τοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, βλ. Παλ. Ἀρχ. Ἑλλ. Ἰνστ. Βενετίας, Reg. 195, φ. 7r.

ρακαλαῖ τὴν Δόγη νὰ ψηφισθῇ τὸ τελικὸ διάταγμα, ποὺ θὰ τὸν βοηθήσῃ στὶς οἰκονομικὲς του δυσχέρειες.

¹Αντίγραφο (Archivio di Stato di Venezia, Senato Mar, filza 744).

²Υποκίτρινο χαρτί, διαστ. 0,30×0,20. Δίφυλλο. Τὸ κείμενο γραμμéνο στὸ α^ρ, α^ν, β^ρ, β^ν μὲ φαιὰ μελάνη. Τὸ ἔγγραφο διατηρεῖται σὲ καλὴ κατάσταση.

Sere(nissi)mo Principe

|² Vaco l'anno 1696 la Chiesa di San |³ Salvatore detta di Petassona Pub|⁴lico juspatronato nell'Isola di |⁵ Corfù, e ritrovandomi all'houra nell'|⁶Isola stessa io Don Elia Mignati |⁷ servo e suditto humilissimo di Vos|⁸tra Serenità nell'essercitio at|⁹tuale della predicatione, e della |¹⁰ Scuola la Communità humiliò |¹¹ in scrittura presentata da Sindici |¹² caldissime istanze à quell'Ecc(ellentissi)mo |¹³ Proveditor Generale, perchè nell'|¹⁴elezione di officiatore della Chieza |¹⁵ stessa mi preferisce ad ogn'|¹⁶altro, col riguardo di trattenermi |¹⁷ con questo benefittio in quella |¹⁸ Città continuare con maggior fer|¹⁹vore il mio impiego gratie à |²⁰ Dio, frutuoso all'edificatione di |²¹ quelle anime, e buona educati- one |²² di quella gioventù. Sua Ecc(ellenza) |²³ havuto benigno riflesso a le suppli|²⁴catione d'una benemerita Commu|²⁵nità e considerata la mia person|²⁶na capace della Publica Reggia |²⁷ Munificienza con suo Decreto, m'|²⁸investi nella Chiesa sudetta il |²⁹ possesso della quale mi fù poi |³⁰ dato, già due anni sono, dal |³¹ Proveditore e Capitano di Corfù |³² di quel tempo come si vede per |³³ l'annesso mandato autentico che |³⁴ humilio à Vostra Serenità. La |³⁵ confirmazione del detto benefittio |³⁶ che doveva essere approvata |³⁷ dall' Ecc(ellentissi)mo Senato restò sino |³⁸ à quest'houra impedità à causa |³⁹ di due aspettative, che tuttavia |⁴⁰ esistevano una del Padre Ambro|⁴¹sio Papadato da Corfù l'altra |⁴² del Padre Meletio Rosa di Candia. |⁴³ Mà levato finalmente l'osta|⁴⁴colo delle aspettative stesse |⁴⁵ mentre il Papadato sin dell'anno |⁴⁶ trascorso restò investito in una |⁴⁷ Chiesa Publico juspatronato à |⁴⁸ Corfù e il Rosa rimosse dalle |⁴⁹ sue pretenzioni come appare |⁵⁰ per le qui annesse copie aute|⁵¹ntiche e dell'Investitura e della |⁵² Rimotione. Ricorro à piedi |⁵³ del mio adorato Pri(nci)pe implora|⁵⁴ndo la confirmazione nel Decreto |⁵⁵ sudetto, perchè nell'angustie |⁵⁶ del mio tenuissimo stato; sollevato |⁵⁷ in parte dal Benefittio intra|⁵⁸prendra con maggior ardore i |⁵⁹ miei essercitii tanto neccessarii |⁶⁰ à coltivare in quei sudditi |⁶¹ la Christiana Pietà e benedisca ogni |⁶² giorno il nome glorioso del mio |⁶³ sommo Benefattore pregando per la |⁶⁴ maggior essaltazione di questo. Grazie.

ΣΧΟΛΙΑ

Ἡ αἴτηση αὐτὴ τοῦ Ἡλία Μηνιατή γράφτηκε, ὅταν πιά αὐτὸς εἶχε φύγει ἀπὸ τὴν Κέρκυρα, πράγμα πὸ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἴδια του τὴν αἴτηση «ritrovandomi all' hora nell' Isola stessa»¹. Ἀπὸ μιὰ μνεία στὴν ἴδια αἴτηση (στ. 29-33) συμπεραίνουμε πὸς ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ γράφτηκε στὰ 1698², ὅταν ὁ Μηνιατῆς βρισκόταν πιά στὴ Βενετία συνοδευόμενος τὸν Προβλεπτὴ καὶ εὐεργέτη του Ἀντώνιο Molin³. Εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅμως ὁ νέος αὐτὸς ἐρχομὸς του στὴν πόλη τῶν Δόγηδων νὰ ὀφείλεται στὶς προσπάθειές του γιὰ τὴ ρύθμιση τῆς ἐπικύρωσης αὐτῆς ἀπὸ τὴ βενετικὴ Γερουσία, πὸ καθυστέρησε δύο ὀλόκληρα χρόνια. Ὁ Μηνιατῆς κι ἐδῶ τονίζει τὴ δύσκολη οἰκονομικὴ κατάσταση, στὴν ὁποία βρίσκεται αὐτὰ τὰ χρόνια⁴. Τὸ ἔτος αὐτό, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπόμενο (1699) συναντοῦμε τὸν Μηνιατὴ νὰ ἀναπτύσσει δραστηριότητα στὴν Ἑλληνικὴ Ἀδελφότητα Βενετίας⁵.

7. Τελικὴ ἀπόφαση τῆς βενετικῆς Γερουσίας

1698 Ἰουλίου 26, Βενετία

Π ε ρ ί λ η ψ η.—Μετὰ τὶς παραπάνω εἰσηγήσεις ἀποφασίζεται ἀπὸ τὴ βενετικὴ Γερουσία ἡ ψήφιση τοῦ διατάγματος, μὲ τὸ ἔποιο παραχωροῦνται τελικὰ τὰ εἰσοδήματα τῆς μονῆς τοῦ Σωτήρος στὸν Ἡλία Μηνιατὴ. Στὸ σκεπτικὸ τῆς ἀπόφασης τονίζονται οἱ ὑπηρεσίες πὸς ἡ οἰκογένεια Μηνιατὴ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἡλίας προσέφεραν στὴ Βενετικὴ Δημοκρατία. (Πρὶν ἀπὸ τὴν τελικὴ ἀπόφαση μελετήθηκε ἡ ὑπόθεση ἀπὸ τοὺς Savi καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πέρασε στὴ Σύγκλητο μετὰ τὴ θετικὴ γνωμάτευσή τους).

Πρωτότυπο (Archivio di Stato di Venezia, Senato Mar, Reg. 164, φ. 173^r).

1. Βλ. στ. 5-6.

2. Il possesso della quale mi fù poi dato, già due anni sono dal Proveditore e Capitano di Corfù.

3. Βλ. ΑΝΘ. ΜΑΖΑΡΑΚΗ, Βιογραφίαι ἐνδόξων Κεφαλληνίων ἀνδρῶν, σ. 42, καὶ ΗΛ. ΤΣΙΤΣΕΛΗ, ὁ.π., σ. 457-458.

4. Θὰ ἄξιζε νὰ σημειωθῇ ἀκόμη πὸς ἀπὸ πολλὸν καιρὸ ἡ οἰκογένεια τοῦ Μηνιατὴ ὑπέφερε ἀπὸ οἰκονομικὰς δυσχέρειες, βλ. περισσότερα Γ. ΠΕΝΤΟΓΑΛΟΥ, Νεώτερα στοιχεῖα διὰ τὸν Ἡλίαν Μηνιατὴν, Παρνασσός 12 (1970) 444-457.

5. Ἡ παρουσία του στὴ Βενετία τὴν ἐποχὴ ἐκείνη μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ ὅτι στὶς 30 Ἰουνίου 1698 εἶναι ὑποψήφιος γιὰ τὴ θέση τοῦ διδασκάλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος Βενετίας χωρὶς νὰ ἐκλεγῇ. Βλ. Ἑλληνικὸ Ἰνστιτούτο Βενετίας, Reg. 195, φ. 36^r. Λίγες μέρες μετὰ τὴν ἀποτυχία του αὐτῆ, καὶ συγκεκριμένως τὴν 1η Αὐγούστου, ἐκλέγεται χωρὶς κανέναν ἀντίπαλο γιὰ τὴ θέση πὸς λίγο πρὶν διεκδικούσε, βλ. Ἑλλ. Ἰνστ. Βενετίας, Reg. 195, φ. 50^r. Νὰ ὀφείλεται ἄραγε τοῦτο σὲ ἐπίσημη βενετικὴ ὑπόδειξη;

Περγαμηνή, διαστ. 0,36×0,26. Ἀντίγραφο Ἑλλ. Ἰνστ. Βενετίας, Reg. 186. Ἡ ἀπόφαση εἶναι καταχωρισμένη μαζί με ἄλλες ἀποφάσεις τῆς βενετικῆς Γερουσίας. Μελάνη φαϊά. Ἡ κατάσταση διατηρήσεως εἶναι πολὺ καλὴ.

1698 26 Luglio, In Pregadi.

|² Al Proveditor General Inquisitor delle quatro Isole e Successori.

|³ Concessa dal Processor vostro Molin con terminazione primo Maggio 1696 al Reverendo Elia Mignati l'investitura |⁴ della Chiesa di S. Salvator detta di |⁵ Petasonà publico juspatronato nell' isola |⁶ di Corfù vacata per la morte del Reverendo |⁷ Anthimo Zanchi è ricorso avanti la Signoria Nostra |⁸ implorando la confermazione. Noi però col inflesso alle benemerenzе della famiglia |⁹ et alle degne virtuose contitioni del |¹⁰ supplicante concorreмо ad approvar |¹¹ l' investitura medema perchè riporti |¹² puntuale il suo effetto, come è conveniente.

—118

—2

—5

|¹³ Zuanne Franceschi

|¹⁴ Seg (retar)io

ΣΧΟΛΙΑ

Ἐπιτέλους ἡ βενετικὴ Γερουσία στὴ συνεδρία τῆς 26 Ἰουλίου 1698 ἀποφάσισε νὰ ἐπικυρώσῃ γιὰ τὸν Ἡλία Μηνιάτη τὰ εἰσοδήματα τῆς μονῆς τοῦ Σωτήρος. Στὸ σχετικὸ διάταγμα, ποὺ ἀπευθύνεται στὸν Γενικὸ Προβλεπτὴ τῶν Νησιῶν, ἀναγνωρίζεται στὸν Μηνιάτη ἡ ἐπικαρπία, ἀλλὰ ταυτόχρονα γίνεταί λόγος καὶ γιὰ τίς ὑπηρεσίες ποὺ ἡ οἰκογένεια Μηνιάτη προσφέρει στὴ Γαληνότατη. Πράγματι, ὁ Φραγκίσκος Μηνιάτης, ὁ λόγιος πατέρας τοῦ Ἡλία, ἦταν πρόσωπο ἔμπιστο τῆς Βενετίας, ἀφοῦ ἐκράτησε γιὰ πολλὰ χρόνια τὸν τίτλο τοῦ Πρωτοπαπᾶ Κεφαλληνίας. Τὸν Φραγκίσκο διαδέχτηκε ὁ γιὸς του Ἰωάννης¹.

Ὅπως εἶπαμε στὴν ἀρχή, στὴν πρώτη ἐνόητα παραθέτομε καὶ τρία ἔγγραφα ποὺ ἀφοροῦν στὴ δράση τοῦ Μηνιάτη στὴ Βενετία. Τὰ ἔγγραφα βρῖσκονται στὰ Capitolari = Πρακτικὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος Βενετίας.

8. Ἐπιστολὴ τοῦ Ἡλία Μηνιάτη στὴν Ἀδελφότητα

1699 Ἰουνίου 1, Βενετία

Π ε ρ ί λ η ψ η.—Ὁ Μηνιάτης γράφει στὴν Ἑλληνικὴ Ἀδελφότητα ὅτι

1. Βλ. ΗΛ. ΤΣΙΤΣΕΛΗ, δ.π., σ. 476.

ὑποχρεώνεται νὰ συνοδεύσῃ τὸν πρεσβευτὴ Σοράντζο στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ ζητεῖ νὰ τοῦ κρατηθῇ ἡ θέσις του ὡς διδασκάλου.

¹ Ἀντίγραφο (Ἑλληνικὸ Ἰνστιτούτο Βενετίας, Παλαιὸ Ἀρχεῖο, Reg. 195, φ. 60^ρ, olim 58^ρ).

² Ἡ ἐπιστολὴ καταχωρημένη μαζί με ἄλλες ἀποφάσεις τῆς Ἀδελφότητος στὰ Πρακτικὰ τῆς διατηρεῖται σὲ πολὺ καλὴ κατάστασις.

Venerando Capitolo

]² Devo alla bontà di questo Venerando Capitolo l'honore d'essere Maestro della]³ Nazione io D. Elia Migniatì che sin à quest' hora per il proffito]⁴ dei figlioli della medesima hò impiegato indeffessamente la mia se ben deboli]⁵ ssima opera con tutto il zelo e carità. Nasce l'incontro che destinato]⁶ al servizio dell' Illustrissimo et Eccellentissimo Signor Cavallier Lorenzo Soranzo Ambasciator Extraordinario]⁷ per Constantinopoli mi conviene indispensabilmente intaprendere il]⁸ Maggio e porto perciò le mie umilissime istanze à finche insieme cola]⁹ permissione del Capitolo Medesimo mi sia fatta la nuova gratia]¹⁰ d' essermi riserbato il posto sin al mio ritorno sostituesce]¹¹ fratanto all' impiego qualche alto sogeto che più abile paresse]¹² al loro matura giudizia.

ΣΧΟΛΙΑ

¹ Ὅπως εἶδαμε παραπάνω, ὅταν ὁ Μηνιάτης στὰ 1698 ξαναγύρισε στὴ Βενετία, ἡ Ἀδελφότητα τῶν Ἑλλήνων τὸν ἐξέλεξε διδασκαλο τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς ¹. Ἐνα χρόνο μετὰ τὴν ἐκλογὴν του ἀναγκάζεται νὰ ἐγκαταλείψῃ προσωρινὰ τὰ καθήκοντά του, γιὰ νὰ συνοδέψῃ ὡς σύμβουλος τὸν πρεσβευτὴ Σοράντζο στὴν Κωνσταντινούπολη ².

9. Ἀπόφασις τῆς Κοινότητος

1699 Ἰουνίου 1, Βενετία

Π ε ρ ἰ λ η ψ η.—Μὲ πρότασις τοῦ Προέδρου τῆς Ἀδελφότητος ψηφίζεται

1. Βλ. ἔγγρ. 6, σ. 325, σημ. 5.

2. Γιὰ τὴν παραμονὴν τοῦ Μηνιάτη στὴν Κωνσταντινούπολη, βλ. ΗΛ. ΤΣΙΤΣΕΑΗ, ὁ.π., σ. 460. Δέκα χρόνια ἀργότερα (1709) ὁ ἐπόπτης τοῦ Φλαγγινιανοῦ Ἰωάννης Μπελαρόσας ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη θὰ συνοδεύσῃ ὡς σύμβουλος τὸν νεοδιορισμένον ἐκεῖ πρεσβευτὴ Μοτσενίγο, βλ. A.S.V., Riformatori dello studio di Padova, φάκ. 3.

ἀπὸ τὸ συμβούλιο ἢ διατήρηση τῆς διδασκαλικῆς θέσης τοῦ Μηνιάτη, ὁ ὁποῖος πηγαίνει στὴν Κωνσταντινούπολη συνοδεύοντας τὸν Σοράντζο πρὸς διορίστηκε ἐκεῖ πρεσβευτής.

Πρωτότυπο (Ἑλληνικὸ Ἰνστιτούτο Βενετίας, Παλ. Ἀρχεῖο, Reg. 195, φ. 60^r, olim 58^r).

Havendo Monsignor Elia Mignati Maestro della Nostra Nazione adempite |² tutte le parti delle proprie incombenze con sommo aggraddimento |³ della Nazione stessa verso le condizioni ed distituta Vertù |⁴di soggetto si riguardevole. Et attesa anco la di lui |⁵suplicatione manda parte il Clarissimo Signor Giovanni di Gerolemo |⁶G.G. Che resti resserbato il luoco di Maestro della Nazione |⁷nostra al sudetto Monsignor Mignati sino al terminare del |⁸di lui servitio decoroso anco verso la stessa Nazione |⁹dell' Illustrissimo et Eccellentissimo Cavalier Lorenzo Soranzo Ambasciator |¹⁰Extraordinario in Constantinopoli. Da dove ritornato |¹¹si tenderà subito dover continuar al Ministerio della |¹²Nazione con tutti gli honori e emolumenti soliti senza altra |¹³balotazione et nel tempo della di lui mancanza devenirà |¹⁴il Capitolo ad eletione d'altro soggetto per modum provisionis |¹⁵quale haverà l'honarario in questo tempo che doverebbe |¹⁶riscuotere il sudetto Monsignor Maestro Mignati. |¹⁷Per la parte de si n° 30 de non n° 13 cazza e fù pressa.

ΣΧΟΛΙΑ

Τὴν προηγούμενη αἴτηση τοῦ Μηνιάτη ἐξέτασε τὸ συμβούλιο τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος καὶ ἀποφάσισε τὴ διατήρηση τῆς θέσης τοῦ Μηνιάτη ὡς διδασκάλου τῆς Σχολῆς, μετὰ ἀπὸ πρόταση τοῦ Προέδρου τῆς Ι. Ἱερωνύμου¹. Ἡ ἀπόφαση τῆς Ἀδελφότητος δείχνει τὴν ἐξαιρετικὴ ἐκτίμηση πρὸς ὁ ἀπόδημος Ἑλληνισμὸς τῆς Βενετίας ἔτρεφε πρὸς τὸν Κεφαλλονίτη ἱεράρχη. Τὸ γεγονός ἀκόμη ὅτι ὁ Μηνιάτης θὰ συνόδευε τὸν Σοράντζο ἀποτελοῦσε «servitio decoroso verso la stessa Nazione». Ἐτσι ἀποφασίζεται ἡ διατήρηση τῆς θέσης του. Ὁ Μηνιάτης λοιπὸν ἦταν διδάσκαλος στὴν Ἑλληνικὴ Σχολὴ Βενετίας, ὅταν ξαναγύρισε ἐκεῖ στὰ 1698, καὶ ὄχι στὸ Φλαγγινιανό. Ὅσα λοιπὸν ἔγραψαν ὁ Μαζαράκης² καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς ἀσχολήθησαν ὕστερ' ἀπ' αὐτὸν γιὰ τὸν Μηνιάτη, εἶναι ἐσφαλμένα, γιὰτι ὑποστηρίζουν πὼς στὰ 1698 καὶ στὰ 1699 ἦταν διευθυντὴς τοῦ Φλαγγινιανοῦ³. Σχετικὰ μὲ τὴ διδασκτικὴ δράση τοῦ Μηνιάτη σημειώ-

1. Γιὰ τὸν Ι. Ἱερωνύμου, βλ. Ι. ΒΕΛΟΥΔΟΥ, Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἀποικία, σ. 199.

2. Βλ. ΑΝΘ. ΜΑΖΑΡΑΚΗ, Βιογρ. ἐνδόξων Κεφαλλ., σ. 42.

3. Ὁ Κ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ, Θωμᾶς Φλαγγίνης, σ. 110 καὶ 180 γράφει σωστὰ γιὰ τὶς δύο θητεῖες τοῦ Μηνιάτη στὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα τῆς Βενετίας στὰ 1689-1690 καὶ 1698-1699.

νομε ἀκόμα πὼς τὰ γραφόμενα ἀπὸ τὸν Μαζαράκη¹, ὅτι ὁ Μηνιάτης ἐδίδαξε ἐφ'τά χρόνια στὴν Κεφαλληνία καὶ ἔπειτα στὴν Κέρκυρα, δὲν εὐσταθοῦν, γιατί, ἂν εἶναι ἔτσι, ὁ Μηνιάτης πρέπει νὰ ἐδίδαξε στὴν Κεφαλληνία ἀπὸ τὰ 1690 (ἔτος ποῦ ἔφυγε ἀπὸ τὴ Βενετία, βλ. Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ, *Θωμᾶς Φλαγγίνης*, σ. 110) ὡς τὰ 1697, καὶ στὴ Ζάκυνθο ἀπὸ τὰ 1697 ὡς τὰ 1701. Ἄλλὰ ἀπὸ τὰ δημοσιευόμενα ἔγγραφα βλέπουμε πὼς στὰ 1696 βρισκόταν πιά στὴν Κέρκυρα· ἔρα πρέπει νὰ ἐλαττώσουμε πολὺ τὰ χρόνια τῆς διδακτικῆς του δράσης στὰ τρία αὐτὰ νησιά².

Ἄξιο νὰ σημειωθῆ εἶναι ὅτι τὸν καιρὸ ποῦ ὁ Μηνιάτης βρισκόνταν στὴ Βενετία (στὰ ἔτη 1698 καὶ 1699) διατελοῦσε καὶ γραμματέας τοῦ Μητροπολίτη Τυπάλδου³.

10. Ἀπόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος γιὰ τὴ διδασκαλικὴ θέση τοῦ Μηνιάτη

1699 Σεπτεμβρίου 13, Βενετία

Π ε ρ ί λ η ψ η.—Μετὰ τὴν πρόσληψη τοῦ Ἡλία Μηνιάτη, ὡς ἀκολούθου, ἀπὸ τὸν Βενετὸ πρεσβευτὴ Σοράντζο, συνέρχεται τὸ συμβούλιο τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος καὶ ἀποφασίζει τὴν πρόσληψη τοῦ Κ. Μέμου ὡς διδασκάλου, στὴ θέση τοῦ Μηνιάτη, ἀλλὰ μὲ τὸν ὅρο νὰ τὸν ἀντικαθιστᾷ ὥσπου ὁ τελευταῖος ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη.

Πρωτότυπο (Ἑλληνικὸ Ἰνστιτοῦτο Βενετίας, Παλ. Ἀρχεῖο, Reg. 195, φ. 65^v, olim 63^v).

Essendo con parte di questo Venerando Capitolo riservato |² il luoco di Maestro della Nostra Natione al Molto R(everen)do |³ Maestro D. Pila Migniatì destinato alla partenza |⁴ con l'Ecc(ellentissi)mo S(ignor) Lorenzo Soranzo Procurator et Ambasciator Extraordi(nario) in Consta(ntino)poli. Si manda eletione di far |⁵ un sostituto perche habbi ad havere l'incombenze |⁶ tutte solite del Maestro della Natione con tutti |⁷ gli emolumenti e prerogatione spettanti al detto Maestro |⁸ secondo la dispotion delle posti in tal proposito. |⁹ Qual durar debba sino al ritorno continuare al proprio Ministerio del detto Maestro |¹⁰ D. Elia Migniatì da continuarsi la di lei condota |¹¹ senza calcolar il tempo che haverà sostenuto il |¹² Magisterio il Maestro eleto per sostituto.

1. Ὁ.π., σ. 42 κ.έ.

2. Πρβ. καὶ ΗΛ. ΤΣΙΤΣΕΛΗ, ὁ.π., σ. 458, ποῦ γράφει ὅτι «προφανῶς τὸ ἑπταετὲς διάστημα ἀπὸ τοῦ 1692-1698 ἀποβλέπει καὶ τὴν ἐν ταῖς τρισι νήσοις διδασκαλίαν».

3. Βλ. Ἑλλ. Ἰνστ. Βενετίας, Reg. 356, ἔγγρ. μὲ χρονολογία 3 Αὐγούστου 1698.

¹³ Va in eletion per sostituto al R(evere)ndo Maestro della Nation.

¹⁴ Nominati Costantino Memo di si 36 di no 3.

ΣΧΟΛΙΑ

Τρεῖς μῆνες περίπου ὕστερ' ἀπὸ τὴν προσωρινὴ παραίτηση τοῦ Μηνιάτη ἀπὸ τὰ καθήκοντά του συνέρχεται καὶ πάλι τὸ συμβούλιο τῆς Ἀδελφότητος γιὰ τὴν ἀνακήρυξη τοῦ διαδόχου τοῦ ἀποχωροῦντος. Φυσικὰ ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα ἢ Κοινοτικὴ Σχολὴ ἔμεινε χωρὶς διδάσκαλο, πράγμα συνηθισμένο, γιὰτι πάντα σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις ἐκλογῆς διδασκάλου ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς ἰδρύσεώς της (1593) ὑπέφερε ἀπὸ τρομερὴ ἀργοπορία στὸν τρόπο τῆς ἐκλογῆς τῶν διδασκάλων ¹. Ἀξιοσημείωτο εἶναι πῶς ὁ Μηνιάτης καὶ ὁ διάδοχός του Κ. Μέμος ὑπῆρξαν οἱ δύο τελευταῖοι διδασκαλοὶ τῆς Σχολῆς, πού ἔκλεισε γιὰ ἓναν ὀλόκληρο αἰῶνα ². Ὡς διάδοχος τοῦ Μηνιάτη ἐκλέγεται ὁ Κ. Μέμος, Κρητικὸς στὴν καταγωγή, ἀπόφοιτος τοῦ Φλαγγινιανοῦ καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀβλαβῶν-Illesi ³. Ὁ Κ. Μέμος μετὰ ἀπὸ τὴν ἀποχώρησή του ἀπὸ τὴ Σχολὴ ὑπηρέτησε τὴ Βενετία ὡς γραμματέας τοῦ Προβλεπτῆ Κορώνης ⁴ καὶ ἔπειτα ὡς ὑπάλληλος στὴ Δαλματία ⁵.

Β'

Ἡ δευτέρη ἐνότητα τῶν ἐγγράφων ἀφορᾷ στὴν ἐκλογὴ τοῦ Ἡλίου Μηνιάτη στὴν ἐπισκοπικὴ ἔδρα Κερνίτσης. Πρόκειται γιὰ δύο ἔγγραφα τοῦ Προβλεπτῆ Πελοποννήσου Μάρκου Loredan πρὸς τὸν Δόγη τῆς Βενετίας σχετικὰ μὲ διάφορα θέματα τῆς ἀρμοδιότητάς του. Γιὰ τὰ ἔγγραφα αὐτὰ μίλησε παλαιότερα ὁ Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ, Μικρὸς Ἑλληνομνήμων, τευχ. β', Ἰωάννινα 1960, σ. 52-53, δίνοντας ἑλληνικὴ μετάφραση τοῦ πρώτου καὶ περίληψη τοῦ δευτέρου.

Προβαίνω τώρα στὴν ἐκδοση τῶν δύο αὐτῶν ἐγγράφων ἀπὸ τὸ πρωτότυπο, γιὰτι κρίνω πῶς ὁ τρόπος, μὲ τὸν ἑποῖο δημοσιεύτηκαν ἀπὸ τὸν Κ. Μέρτζιο, μπορεῖ νὰ προκαλέσῃ σύγχυση στὸ νόημα καὶ στὴ γλώσσα στὴν ὁποία γράφτηκαν. Τὰ ἐκδίδω παρακάτω σχολιασμένα, ὅπως ἀκριβῶς ἔκαμα καὶ στὴν πρώτη ἐνότητα.

1. Βλ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ, Ὡμαῖς Φλαγγίνης, σ. 167-181.

2. Βλ. αὐτ., σ. 181.

3. Βλ. Ε. LEGRAND, B.H. 18. s.: 1, 133.

4. A.S.V., Proveditori agli Ospitali, φ. 155, ὅπου πιστοποίηση τῶν κατοίκων τῆς Κορώνης Δ. Μεταξᾶ καὶ Φρ. Μοσοῦρα μὲ χρονολογία Δεκέμβριος 1729.

5. Παλ. Ἀρχεῖο Ἑλλ. Ἰνστ. Βενετίας, Reg. Βαπτίσεων, 88^γ.

1. Πρακτικὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Μηνιάτη

1710 Νοεμβρίου 5, Καλάβρυτα

Π ε ρ ί λ η ψ η.—Οἱ Ἕλληνες τῶν Καλαβρύτων ἐκλέγουν τὸν Ἡλία Μηνιάτη ἐπίσκοπο Κερνίτσης, μὲ τὴν ὑποχρέωση νὰ ἐδρεύη στὰ Καλάβρυτα, νὰ διδάσκη τοὺς νέους τῆς περιοχῆς καὶ νὰ ἐπιτρέπη νὰ ἱερουργοῦν στὴν περιοχὴ του μόνο ἐντόπιοι ἱερωμένοι.

¹Ἀντίγραφο (Archivio di Stato di Venezia, Senato, Provveditori da Terra e da Mar, lettere di Marco Loredan, φάκ. 854).

Λευκὸ χαρτί, διαστ. 0,28×0,19. Μονόφυλλο. Τὸ κείμενο γραμμένο μὲ μαύρη μελάνη στὸ α'. Τὸ ἔγγραφο διατηρεῖται σὲ πολὺ καλὴ κατάσταση.

5 Novebre 1710 S.N. Calavrita

²Riddotosi il cons(ilio) di questa Sp(etabi)le Com(muni)tà d'ordine et ³alla presenza dell' Ill(ustrissi)mo et Ecc(ellentissi)mo S. Marco ⁴Loredan Prov(edor) G(enera)l dell'Armi in Regno ⁵di Morea, al numero in tutti di ⁶duecento quaranta sette compresi S. E. ⁷e l' Ill(ustrissi)mo S. Marco Bon per l'ellettione ⁸del Vescovo in successore del Defonto ⁹Mon(signio)r Leondio e seguite le formalità ¹⁰prescritte da publici decreti fù proposta ¹¹la persona del R(everen)do Abbate Elia ¹²Mignati coll'ingonte condizioni.

¹³Che il Prelato, come sopra, che sarà eletto ¹⁴habbi à tener domicilio in questa terra di Calavrita.

¹⁵Che sia tenuto à maestrare ò di far ¹⁶instruire dodeci figli degl'habili ¹⁷al Con(silio) da esser scielti colla ballottatione ¹⁸del medemo e mancandone alcuno, sia ¹⁹elletto l'altro, cosiche siano sempre ²⁰dodeci.

²¹Che all'officiatura delle Parochie soggette ²²alla sua diocese, siano admessi Reli ²³giosi del Territorio e non altri.

²⁴Mandati li bossoli per la parte presente ²⁵coll'ellettione del sudetto Re(veren)do Abbate ²⁶Elia Mignati, furono per la medema bal(lotatio)ne ²⁷cento settanta nove, de non sessanta ²³otto, e perciò rimase presa.

ΣΧΟΛΙΑ

Τὸ ἔγγραφο αὐτὸ τὸ ἀπευθύνει ὁ Προβλεπτής Πελοποννήσου Μάρκος Loredan στὴ Βενετικὴ Γερουσία, τὴν ὁποία πληροφορεῖ γιὰ τὸν τρόπο ἐκλογῆς τοῦ Ἡλία Μηνιάτη ὡς ἐπισκόπου Κερνίτσης. Μὲ τὸν Loredan φαίνεται πὼς εἶχε γνωριστῆ ὁ Μηνιάτης παλαιότερα στὸ Νάυπλιο, ὅπου ὁ τελευταῖος

ἦταν διδάσκαλος καὶ ἱεροκέρυκας, καὶ μπορούμε νὰ ὑποθέσουμε πὼς αὐτὸς βοήθησε πολὺ στὴν ἐκλογή τοῦ Μηνιαῆ 1. Χαρακτηριστικὲς εἶναι καὶ οἱ ὑποχρεώσεις τοῦ Μηνιαῆ ἔναντι τῶν κατοίκων, ἀνάμεσα στὶς ὁποῖες κάνει ἐντύπωση περισσότερο ἢ ὑποχρέωση νὰ διδάσκη σὲ δώδεκα παιδιὰ 2.

2. Τὸ ἔγγραφο τοῦ Loredan πρὸς τὸν Δόγη

1710, Νοεμβρίου 30, Ναύπλιο

Π ε ρ ί λ η ψ η.—Ὁ Μάρκος Loredan, Προβλεπτὴς τῆς Πελοποννήσου, γράφει στὸν Δόγη σχετικὰ μὲ τὴν ἐκλογή τοῦ νέου ἐπισκόπου Κερνίτσης, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Λεοντίου. Ἡ ἐκλογή αὐτή, γιὰ τὴν ὁποία ζητήθηκε καὶ ἡ γνώμη τῶν Μητροπολιτῶν Πατρῶν, Χριστιανουπόλεως καὶ Ὁλένης, ὅπου ἦταν παρῶν καὶ ὁ ἴδιος ὁ Loredan, ἔγινε σύμφωνα μὲ τὸ δουρικὸ διάταγμα τοῦ Μαρτίου τοῦ 1696. Ἄξιος γιὰ τὴν ἐπισκοπικὴ ἔδρα κρίνεται ὁ Ἡλίας Μηνιαῆς, τόσο ἀπὸ τὶς βενετικὲς ἀρχές, ὅσο καὶ ἀπὸ τὸν χριστιανικὸ πληθυσμὸ τῆς περιοχῆς, παρὰ τὶς ὑπάρχουσες ἀντιρρήσεις. Παράλληλα ὁ Μηνιαῆς θὰ ἀσκῆ καὶ καθήκοντα διδασκάλου.

Πρωτότυπο (Archivio di Stato di Venezia-Senato, Proveditori da Terra e da Mar, lettere di Marco Loredan, φάκ. 854).

Λευκὸ χαρτί, διαστ. 0,28x0,20. Τρίφυλλο. Τὸ κείμενο γραμμμένο μὲ φαῖα μελάνη. Τὸ ἐκδιδόμενο παρακάτω ἔγγραφο εἶναι τμῆμα ἐγγράφου τοῦ Loredan, γραμμμένο στὸ α^Γ,αν,β^Γ,β^Υ,γ^Γ,γ^Υ. Τὸ τμῆμα ποὺ ἀναφέρεται στὸν Μηνιαῆ καταλαμβάνει τὸ α^Γ,α^Υ, τοῦ ἐγγράφου. Τὸ ἔγγραφο διατηρεῖται σὲ καλὴ κατάσταση.

Numero 28

|² Solla Repplicata.

|³ Serenissimo Precipe,

|⁴ Mancato di Vita Monsignor Leondio con l'antico titolo di Cernizzi
|⁵ vescovo di Calamata trovò alla Comunità di quel luogo in ordine
|⁶alle disposizioni della Serenità Vostra nella grave e gelosa materia del-

1. Ὁ Μηνιαῆς ἐξεφώνησε καὶ λόγο πρὸς τμῆ τοῦ Loredan ἐκπροσωπώντας τοὺς Ἕλληνες τοῦ Ναυπλίου, ὅταν ὁ Loredan ἀνέλαβε καθήκοντα Γενικοῦ Προβλεπτῆ Πελοποννήσου στὰ 1708. Βλ. ΑΝΘ. ΜΑΖΑΡΑΚΗ, Ἡλίας Μηνιαῆς Διδαχαι εἰς τὴν Ἀγίαν καὶ Μεγάλην Τεσσαρακοστήν, Βενετία 1859, σ. 355-361. Γιὰ τὴ δράση τοῦ Μάρκου Loredan στὸν ἀτυχὸ πόλεμο τοῦ 1715, ὅπου ἡ Βενετία ἔχασε τὸ περίφημο Regno di Morea, βλ. S. ROMANIN, Storia di Venezia, τ. 8 (1700-1789), 2η ἐκδ., Βενετία 1925, σ. 43-44.

2. Ἡ ἀξίωση τῶν Ἑλλήνων νὰ διδάσκη ὁ Μηνιαῆς στὴ νεολαία τῆς περιοχῆς δείχνει τὴν ἐκτίμηση καὶ τὴν ἀκτινοβολία τῆς προσωπικότητάς του.

l'elettione de Prelati di questo Regno pressieglier il successore |⁷ conformatosi la mia obbedienza a Publici prescritti contenuti |⁸ nelle venerate ducali di 26 Marzo 1696, invitai, in lontananza |⁹ della primaria carica, con circolari proclami, quelli intendeneno |¹⁰ concorrere a darsi in nota e soggetarsi all'esami delli Metropolita |¹¹ di Patrasso, Cristianopoleos, e del Vescovo d'Oleni, tutti tré |¹² nominati da questa carica per rillear l'habilità dai prete |¹³ndenti.

|¹⁴ Presentomi l'Abbate Elia Mignati dalla Ceffalonia Maestro e |¹⁵ Predicatore stipendiato da questa Comunità di Romania, |¹⁶ che viventi dolere per la privatione del soggetto dotato di singolari |¹⁷ virtù e di Apostolica esemplarità. Approvata con fede |¹⁸ giurata delli tré sudetti Prelati la di lui degna sufficienza, mi |¹⁹ sono trasferrito a Calavrita per unir quel consiglio et assister |²⁰ alla Ballottazione, che segui nel termine delle due mesi nel |²¹ sudette riverite ducali preffisso. Ben conoscendo l'Ecc(ellentissi) mo Signor Pro(vedi)tor |²² General da Mar l'attività el il merito del sudetto Abbate e conside |²³ rando proficua al servitio del signor Iddio e del Pren(ci)pe la sua Dottrina |²⁴ e l'antica natural sua devotione si degnò con sue lettere animar |²⁶ il mio zelo a facilitar la sua promotione. Ad alcuno per le |²⁶ differenze del Rito portava gelosia che havesse egli appreso le |²⁷ scienze nelle scuole della Dominante et ad altri spiaceva non |²⁸ poter approfittarmi dall'occasione con li soliti mezzi delle Simonie |²⁹ ad ogni modo con le destre e soavi insinuationi della carica e |³⁰ con l'esibitione da lui fatta d'aprir scuola et haver obbligo d'edu |³¹ car dodeci figli de cittadini da esser nominari dal consiglio, l' |³² aversione di converti in applauso e con pienezza de voti segui |³³ la di lui rimasta. Al culto del signor Iddio spero sarà fruttuosa |³⁴ la di lui cura, e suinerata la sua hereditaria fede verso la Serenità |³⁵ Vostra per la cui sovrana approvatione humilio l'elettione sua |³⁶ giusta il prescritto nell' accennate Ducali.

|³⁷ Marco Loredan, Proveditor

|³⁸ Romania li 30 9bre 1710

ΣΧΟΛΙΑ

Τὸ ἔγγραφο αὐτὸ δίνει μιὰ εἰκόνα τοῦ ἔργου ποῦ ὁ Μηριάτης προσέφερε στὴν Πελοπόννησο στὰ χρόνια τῆς δεύτερης βενετικῆς κατοχῆς (1685-1715). Ἡ ἐκλογή αὐτή, γράφει ὁ Loredan, ἔγινε σύμφωνα μὲ τὶς δουρικῆς ἐντολῆς τῆς 26ης Μαρτίου 1696¹. Στὶς δουρικῆς αὐτῆς ἐντολῆς, ποῦ εἶναι μιὰ σειρὰ

1. Ὁ Μηριάτης λοιπὸν ἐκλέχτηκε καὶ δὲν διορίστηκε ἀπὸ τὸν Loredan, ὅπως γράφει

δλόκληρη μὲ ἐνδιαφέροντα ἔγγραφα, διαγράφονται οἱ ὑποχρεώσεις καὶ τὰ καθήκοντα τῶν συνδέκων τῆς Καλαμάτας, ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα εἶναι καὶ τὸ δικαίωμα ἐκλογῆς ἐπισκόπου μὲ καθολικὴ ψηφοφορία¹. Ὁ Loredan σημειώνει καὶ τὴν δυσἀρέσκεια μερικῶν γιὰ τὴν ἐκλογή αὐτῆ τοῦ Μηνιάτη, ἐπειδὴ φοβόνταν μήπως ὁ Κεφαλλονίτης ἱεράρχης ἦταν φιλοκαθολικός, ἐξαιτίας τῶν σπουδῶν του στὴν Ἰταλία². Ἴσως ἀκόμη νὰ ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι διεκδικητὲς τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου ποὺ τοὺς ἔθιξε αὐτὴ ἢ προβολὴ τοῦ Μηνιάτη ἀπὸ τοὺς Βενετούς, γι' αὐτὸ καὶ διατυπώθηκαν αὐτὲς οἱ ἀντιρρήσεις, ποὺ ἦταν κατὰ κάποιον τρόπο εὐλογες, γιὰτὶ παρ' ὅλη τὴ σωστὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τους στὴν Πελοπόννησο τὰ χρόνια αὐτά, οἱ Βενετοὶ δὲν ἐπρόσεξαν καθόλου τὸ θρησκευτικὸ θέμα εὐνοώντας τοὺς καθολικούς³.

Ἑλληνικὸν Ἰνστιτοῦτον
Βενετίας

ἌΘ. Ε. ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ

ὁ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ-ΒΡΕΤΟΣ, Νεοελλ. Φιλολογία, σ. 225.

1. A.S.V., Senato Mar, Reg. 162, φ. 74^v-75^v, βλ. καὶ τὴν ἀντίστοιχη filza.

2. Ἡ μεγάλη ἐμπιστοσύνη τῶν Βενετῶν πρὸς τὸν Μηνιάτη γεννᾷ ὀρισμένα προβλήματα γιὰ τὸν ἱστορικὸ, παρ' ὅλη τὴν ἀκλόνητη ὀρθοδοξία τοῦ Ἡλία (πρβ. τὸ ἔργο του «Πέτρα σκανδάλου»).

3. Βλ. L. RANKE, Περὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Ἐνετοκρατίας (1685-1715) (μετάφρ. Π. Καλλιγᾶ), Πανδώρα 12 (1861-62) 553 κ.έ., 13 (1862-63) 1 κ.έ.